



Innst. 243 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:25 S (2016–2017)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken

Til Stortinget

1. Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om bærekraftsmålene og utviklingspolitikken legge opp til en samstemthetsreform, der norsk politikk på øvrige politikkområder gjøres mer samstemt med utviklingslandenes interesser.
2. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken sikre fattigdomsorienteringen av norsk bistand ved at hovedtyngden av norsk bistand skal gå til de fattigste landene og at andelen som går til Afrika sør for Sahara, skal økes.
3. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken fremme forslag om en indikativ fordelingsnøkkel («Bistandsnøkkelen»), som setter som langsiktig siktemål at av det totale bistandsbudsjettet skal: (1) 70 pst. brukes til langsiktige utviklingsinnsatser (eksklusive sårbarhetsdelen), (2) 20 pst. brukes til en sårbarhetsdel basert på OECDs identifikasjon av behov, og (3) 10 pst. brukes til akutt humanitær bistand.
4. Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken fremme forslag som gir større forutsigbarhet for langsiktige bistandssatser på særskilte sektorer som helse, utdanning, næringsutvikling, inkludert landbruk/matsikkerhet, og klima/fornybar energi gjennom politisk bindende langtidsplaner vedtatt i Stortinget.
5. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken fremme forslag om en sterkere geografisk og volummessig konsentrasjon av bistanden (unntatt nødhjelp og sivilsamfunnsprosjekter) om et avgrenset antall prioriterte partnerland, og hvor kriteriene for, og valg av, partnerlandene forankres ved vedtak i Stortinget.
6. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken legge til grunn en sårbarhetsstrategi som prioriterer de landene som henger mest etter med hensyn til FNs bærekraftsmåls fattigdomsindikatorer og som ansees mest utsatt i henhold til OECDs sårbarhetskriterier, fremfor landvalg på basis av norske interesser relatert til sikkerhet, økonomi og/eller migrasjon.
7. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken styrke bistanden som forvaltes av frivillige organisasjoner ved å utvide perioden for rammeavtalene for frivillige organisasjoner fra fire til fem år, gjøre disse avtalene mer forutsigbare og forenkle rapporteringskrav og -ordninger.
8. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken fremme forslag om å etablere en ny ordning kalt «Kunnskapsbanken», som skal formidle faglig rådgivning til fattige land innen utvalgte sektorer der Norge har særlig kompetanse.
9. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspoli-

tikken legge fram en plan for hvordan Norge vil gjennomføre forpliktelsene fra verdens humanitære toppmøte i Istanbul i mai 2016 (the Grand Bargain), herunder det globale målet om å øke støtten til lokale og nasjonale organisasjoner til minst 25 pst. av total humanitær bistand innen 2020 og satse mer på forebygging og nye finansieringsløsninger, inkludert kontantoverføringer.

10. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken omgjøre overgangsbistanden til et nytt bistandsprogram som gir mer hjelp til selvhjelp gjennom langsiktige finansieringsløsninger for land i langvarige kriser, kapasitetsbygging av lokale og nasjonale organisasjoner for å styrke deres motstandskraft og responsevne og tiltak for å bedre overgangen mellom humanitær og langsiktig bistand.
11. Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken slå fast prinsippet om at det kun er utviklings- og utenriksforvaltningen som skal ha ansvaret for forvaltningen av bistandsmidler på 03-området, mens øvrige statlige institusjoner og faginstanser trekkes inn som rådgivende faginstanser der dette er naturlig.
12. Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for Utenriksdepartementet legge opp til en ny budsjettstruktur med en klarere og mindre overlappende fordeling av bistandsformål på de forskjellige budsjettkapitler og poster, supplert med indikative plantall for de utvalgte partnerlandene og sentrale bistandsmottakere.
13. Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken fremme forslag om en politisk bindende målsetting om at bistandsbudsjettet skal være på minst 1 pst. av BNI.»

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Elisabeth Vik Aspaker, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Tone Heimdal Brataas, Harald T. Nesvik og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild

Hareide, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken.

Komiteen viser til at det er bred enighet om hovedlinjene om norsk utviklingspolitikk, og at dette tydelig reflekteres i representantforslaget. Komiteen mener det er viktig å hegne om og bygge videre på denne enigheten.

Komiteen viser til at regjeringen vil legge frem en melding til Stortinget om utviklingspolitikken vårsesjonen 2017, og at denne meldingen vil redegjøre for den fremtidige innretningen av utviklingspolitikken i lys av FNs bærekraftsmål.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, ser det som viktig å bygge videre på den brede enighet som gjennom lengre tid er oppnådd om flere av hovedretningslinjene for norsk utviklingspolitikk. Blant annet er norsk bistand kjennetegnet av den grunnleggende kvalitet at innretningen skal bestemmes ut fra utviklingslandenes behov, ikke giverlandenes.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre mener det har bidratt til et mer fattigdomsorientert landvalg, gitt langsiktig prioritering av innsatssektorer som står sentralt i fattigdomsbekjempelse og fremmet prinsippet om ubundet bistand, som gir mer verdi for bistandsmidlene enn en proteksjonistisk praksis der pengene bindes til kjøp av varer og tjenester fra giverlandet.

Samtidig peker representantforslaget på enkelte utviklingstrekk som kan utfordre den brede enigheten om utviklingspolitikken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener representantforslaget løfter fram flere problemstillinger hvor det er behov for mer prinsipiell debatt og avklaring om prioriteringer og retningsvalg, herunder følgende utviklingstrekk:

- Bistanden til mellominntektsland har økt på bekostning av fattige land i Afrika sør for Sahara.
- Den bilaterale langsiktige bistanden til de fattigste landene har blitt betydelig redusert, mens mer penger har gått til humanitære kriser og bestemte politiske satsinger.
- Bistanden er fortsatt fragmentert på mange sektorer og går til minst 85 utvalgte land. Regjeringens innføring av «fokusland» har hatt lite å si for hvor pengene faktisk ender opp.

- Norge har blitt en mer uforutsigbar partner i den forstand at samarbeidsland, multilaterale aktører og sivilsamfunn har opplevd betydelige svingninger i bevilgninger.
- Den sentrale bistandskompetansen og forvaltningskapasiteten er i ferd med å forvitte.
- Utviklingen av budsjettstrukturen har over tid gitt Stortinget mindre innsyn i og innflytelse på prioriteringene gjennom de årlige budsjettene.

Flertallet anser det på denne bakgrunn viktig at regjeringen i høst varslet en stortingsmelding om utviklingspolitikken som helhet, etter at Kristelig Folkeparti lanserte sin alternative melding kalt «Verdivalg og veivalg» i september 2016. Flertallet mener en helhetlig tilnærming også trengs for å konkretisere hvordan FNs bærekraftsmål skal følges opp i norsk politikk, både i innenrikspolitikken og internasjonalt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet imøteser den kommende utviklingsmeldingen som vil omtale hvordan Norge skal bidra til å nå FNs bærekraftsmål gjennom utenriks- og utviklingspolitikk.

Disse medlemmer viser til at det har blitt tatt viktige grep i utviklingspolitikken siden 2013. I hele denne stortingsperioden har regjeringen holdt et høyt nivå på norsk bistand (1 pst. av BNI) til bistandsformål. Regjeringen har redusert antall land som mottar norsk bistand, fra 116 til 85. Videre er det foretatt tematisk konsentrasjon med særlig satsing på utdanning, helse, klima og fornybar energi, næringsutvikling og jobbskaping, samt humanitær innsats. I tillegg er kvinner og likestilling, menneskerettigheter, godt styresett og demokrati tverrgående temaer, som vektlegges i all norsk utviklingspolitikk. Regjeringen har gjort utdanning til en av hovedsatsingene i utviklingspolitikken. I denne stortingsperioden er innsatsen til utdanning doblet, og det er særlig satset på utdanning til kvinner. Norge satte behovet for økt støtte til utdanning på agendaen gjennom å arrangere den store internasjonale utdanningskonferansen sommeren 2015. Helsesatsingen er videreført og økt med mer enn 600 mill. kroner i denne stortingsperioden. Investeringene gjennom Norfund er økt med 25 pst.

Disse medlemmer viser til at den humanitære innsatsen er økt med 50 pst. Norge har forpliktet seg til å gi 10 mrd. kroner de neste fire årene for å møte hjelpebehovet i Syria, og Norge var initiativtaker til støttekonferansen for Syria i 2016 der landene ga løfte om 6 mrd. USD i bistand for 2016. Norge var vertsland for giverkonferanse for Sør-Sudan i samarbeid med FN i 2014. Norge var også vertskap for den humanitære giverkonferansen for nordøstlige Nigeria og Tsjadsjøen nylig.

Komiteen viser til svarbrev fra utenriksministeren datert 20. januar 2017 som redegjør for hvordan forslagene i representantforslaget hensyntas og hvordan enkelte av forslagene vil bli drøftet i meldingen. Komiteen imøteser en debatt om hvordan norsk politikk kan gjøres enda mer samstemt og følge opp forpliktelsene i bærekraftsmålene. Prinsippet i bærekraftsmålene er at «ingen skal utelates».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at Utenriksdepartementet siden 2010 har hatt en nær dialog med andre departementer om virkninger av deres politikk på utviklingsland. Hvert år summeres denne dialogen opp i en rapport til Stortinget om hvor samstemt regjeringens politikk er på sentrale temaområder når det gjelder å nå dette målet. Klima, handel, investeringer, skatteparadis, sikkerhet, kunnskapsdeling, helse og utdanning er blant tema som har vært behandlet. Sammenhengen og synergiene mellom politikken på disse områdene har vært drøftet, også i lys av Norges betydelige bistandsinnsats. Konklusjonene fra rapportene og fra andre norske og internasjonale rapporter og indekser er at norsk politikk med få unntak er blant de mest samstemte i OECD-området.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener at det er behov for en samstemthetsreform. I FNs bærekraftsmål, delmål 17.14, står det at statene skal «oppnå en mer samstemt politikk for bærekraftig utvikling». Den norske regjeringen har bekreftet at disse målene skal være styrende for norsk utviklingspolitikk, men mye gjenstår før det er fulgt opp i praksis.

Dette flertallet mener regjeringen jevnlig må rapportere til Stortinget om konsekvensene av norsk politikk på andre relevante områder for utviklingsland. Denne rapporten må inneholde uavhengige eksterne vurderinger og inngå i en større samstemthetsreform i tråd med FNs bærekraftsmål.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et opplegg for en samstemthetsreform, der norsk politikk på relevante politikkområder gjøres mer i tråd med utviklingspolitiske målsettinger.»

Komiteen merker seg forslag 2 i Dokument 8:25 S (2016–2017) om at andelen av bistand skal gå til de fattigste landene og at andelen til Afrika sør for Sahara bør økes. Komiteen viser til at over 50 pst. av norsk bistand går til lavinntektsland og de minst utviklede land, og at Afrika sør for Sahara er den reg-

ionen som mottar mest norsk bistand. Komiteen viser videre til at et økende antall av de aller fattigste menneskene – over 70 pst. – lever i mellominntektsland. Komiteen mener norsk bistand og utviklingspolitikk bør ha fokus på de tematiske og geografiske områdene der Norge kan utgjøre størst forskjell og bidra mest til bærekraftsmålene.

Komiteen viser til at det også i mellominntektsland er mange fattige mennesker i dyp nød. Samtidig har disse landene ofte store ressurser selv. Flere av dem har maktet å løfte et stort antall mennesker ut av fattigdom de siste årene. Det viser etter komiteens syn hvor avgjørende viktig det er at mellominntektslandene tar politiske grep som reduserer forskjellene i eget land og fremmer en bedre fordeling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, vil fortsatt sikre at en fortsatt høy andel av den samlede norske bistanden (bilateralt og multilateralt) går til lavinntektsland og de minst utviklede land, særlig i Afrika.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at 34 av de 48 minst utviklede landene ifølge FN befinner seg i Afrika sør for Sahara. På tross av global framgang for FNs tusenårs mål fram til 2015, også på det afrikanske kontinentet, henger flere av disse landene etter. Dette gjelder også for FNs bærekraftsmål, som skal innfris i 2030. Skal vi nå bærekraftsmålene, mener dette flertallet at bistanden må innrettes mer mot de fattigste og mest sårbare landene og at andelen som går til Afrika sør for Sahara, ikke må svekkes ytterligere.

Dette flertallet viser til at vi fra norsk side kan bidra til at for eksempel sivilsamfunnets og fagbevegelsens arbeid på dette området støttes. De store bistandsvolumene fra Norge bør imidlertid særlig gå til de minst utviklede land der kapasiteten er lav og institusjonene for svake for å realisere FNs bærekraftsmål, ikke minst målet om at «ingen skal stå igjen».

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i kommende bistandsbudsjett sikre at andelen som går til de minst utviklede landene, ikke synker og at innsatsen for å bistå landene med de største utviklingsutfordringene, som flere land i Afrika sør for Sahara, økes.»

Komiteen viser til FNs viktige rolle i utviklingspolitikken. FN har en omfattende tilstedeværelse over hele verden og er den desidert største aktøren på bistandsfeltet.

Komiteen mener Norge bør opprettholde og vurdere å styrke norsk støtte til kjernebidrag til FN-organisasjoner og utviklingsbanker samtidig som det stilles konkrete krav til virksomhetene. Dagens konflikter som ofte løper over flere år, krever langsiktighet i det humanitære arbeidet. Det er derfor viktig å bygge bro mellom nødhjelp og utvikling og sikre fleksibilitet blant annet ved bruk av kjernebidrag.

Komiteen vil videre understreke at den globale enigheten om FNs bærekraftsmål, målene for finansiering for utvikling og klimaavtalen i Paris må være plattformen for utviklingspolitikken og at FNs ulike organisasjoner har en viktig plass i det arbeidet.

Komiteen viser til enstemmig komitémerknad i Innst. 420 S (2012–2013) som påpeker at «verdens formidable økonomiske vekst de siste femti årene har vært skeivt fordelt. Mens 93 pst. av verdens fattige i 1990 bodde i lavinntektsland, bor 90 pst. nå i mellominntektsland.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til flertallsmerknad i samme innstilling der komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, påpeker at «en aktiv fordelingspolitikk, globalt og ikke minst mellom ulike samfunnslag i de enkelte land, trengs for å bekjempe fattigdom og skape god utvikling globalt».

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at det i lys av denne erkjennelsen er kontraproduktivt å prioritere de aller fattigste landene, på bekostning av mellominntektsland, for å drive fattigdomsbekjempelse.

Komiteen mener at det finnes gode grunner til å bruke bistand på formål som ikke kun er målrettet mot de aller fattigste. Regnskogsatsingen, som føres over bistandsbudsjettet, har som hovedformål å bekjempe klimaendringene. Videre har støtte til sivil samfunn, fred og forsoning og likestilling viktige formål, selv om mottakerne av støtten ofte kan tilhøre middelklassen i landene vi gir støtte til.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener at det å binde seg til en økning av støtten til de fattigste landene, enten definert som Afrika sør for Sahara eller definert etter OECDs sårbarhetskriterier, vil kunne bidra til å svekke innsatsen for disse sentrale delene av norsk utviklingspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti påpeker at en aktiv fordelingspolitikk, globalt og ikke minst mellom ulike samfunnslag i de enkelte land, trengs for å bekjempe fattigdom og skape en god utvikling globalt. Norge bør politisk og gjennom målrettet bistand bidra til dette. Det kan gjøres ved å fremme institusjonsutvikling som bidrar til dette, blant annet ved å styrke utviklingslands skattesystemer gjennom ordningen «skatt for utvikling», og ved å bistå sivilsamfunnsgrupper som arbeider for en mer rettferdig fordeling, som fagbevegelse, og interessene til utsatte grupper, herunder urfolk og funksjonshemmede, også utenfor kretsen av de utvalgte partnerland. Disse medlemmer konstaterer at resultatorientert regnskogsatsing kan være viktig både for langsiktig klimautvikling og fattige grupper i regnskogsområdene.

Komiteen merker seg forslag 3 i Dokument 8:25 S (2016–2017) og viser til at det i høringsinnspillene er delte meninger om å fastsette en fordelingsnøkkel av bistanden. Komiteen mener det er viktig med kontinuitet og forutsigbarhet i utviklingspolitikken. Verden er i stadig endring, og komiteen ser aspektet med at den til enhver tid sittende regjering bør ha anledning til å reagere raskt på nye utfordringer og muligheter, og at denne har fleksibilitet til å kunne gjøre nødvendige politiske prioriteringer.

Komiteen viser til at det alltid er mer kostbart, både i penger og menneskelig lidelse, å skulle håndtere humanitære kriser etter at krisen er et faktum, enn å satse på forebygging. Komiteen mener derfor at mer av den humanitære innsatsen bør settes inn med tanke på forebygging, når man registrerer at en krise er under utvikling.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at det å gjennomføre FN's bærekraftsmål nummer 1, å utrydde alle former for fattigdom, er en oppgave som krever langsiktige investeringer i bærekraftig utvikling. Langsiktigheten og evnen til å forebygge framtidige nødssituasjoner vil svekkes om en økende del av bistanden går til raskt omskiftelig og kortsiktig nødhjelpsinnsetning.

Disse medlemmer konstaterer at de humanitære krisene de siste årene har vært ekstraordinært krevende. Likevel bør det være klarhet om den grunnleggende prioriteringen av langsiktig utviklingsbistand. Det kan klargjøres gjennom et indikativt mål om hvor stor andel av bistandsbudsjettet som skal gå til langsiktige bistandstiltak, hvor mye som skal gå til sårbare stater og hvor mye som skal gå til kortsiktig nødhjelp. Siktemålet er større forut-

sigbarhet og stabilitet for den fattigdomsorienterte langsiktige bistanden, samtidig som det gis en rimelig fleksibilitet for skiftende omfang av nødhjelpsbehovet. Slike indikative mål bør i tilfelle strekke seg over flere stortingsperioder.

Disse medlemmer merker seg at den langsiktige bistandens andel tidligere har ligget på om lag 70 pst., dersom man inkluderer både bevilgninger til tematiske innsatsområder (se langtidsplanene som skissert nedenfor), globale fond og multilaterale organisasjoner, bistand til partnerland og bevilgninger til Norfund.

En betydelig del av bistandsbudsjettet siktes inn mot spesielt sårbare stater og områder, slik det også er foreslått i representantforslaget. OECDs sårbarhetsdefinisjon bør legges til grunn når det gjelder hvilke sårbare stater som skal prioriteres.

I representantenes forslag 3, jf. Dokument 8:25 S (2016–2017), angis et siktemål om at sårbarhetsdelen skal utgjøre om lag 20 pst. av det totale budsjettet. Denne delen er myntet på prioriterte partnerland blant sårbare stater, freds- og forsoningsarbeid og formål som tradisjonelt har blitt finansiert av overgangsbistanden. Sårbarhetsdelen bør også omfatte innsatser for bl.a. å styrke lokale og nasjonale organisasjoner i henhold til forpliktelsene etter det humanitære toppmøtet i Istanbul i mai 2016.

I Dokument 8:25 S (2016–2017) foreslås det videre at bistandens tredje del, den humanitære bistanden, som et siktemål bør ligge på om lag 10 pst. Humanitære katastrofer kan oppstå brått og uventet, og det vil ikke alltid være rom for tilstrekkelige omprioriteringer innen årets vedtatte ramme for bistandsbudsjettet. I slike tilfeller har Stortinget i en rekke tilfeller vedtatt å møte akutte behov for økt bistand ved en kombinasjon av omprioritering og økning av bistandsrammen. Disse medlemmer mener denne linjen fortsatt bør følges også i årene framover.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en indikativ fordelingsnøkkel som kan sikre en forutsigbar prioritering av langsiktig fattigdomsorientert bistand og fremme forslag om en slik 'bistandsnøkkel' i budsjettproposisjonen for 2018 i sammenheng med omlegging av budsjettstrukturen. Utgangspunktet bør være at om lag 70 pst. går til langsiktig bistand (eksklusiv sårbarhetsdelen), om lag 20 pst. går til en sårbarhetsdel basert på OECDs identifikasjon av behov og om lag 10 pst. brukes til akutt humanitær bistand.»

Komiteen er enig i at det er formålstjenlig å prioritere noen tematiske satsinger som for eksempel utdanning, helse, klima, miljø og ren energi, næringsutvikling og jobbskaping, kvinner og likestilling, landbruk/matsikkerhet og humanitær bistand. Dessuten bør kvinner og likestilling være et tverrgående tema for alle satsinger i utviklingspolitikken. Kontinuitet og langsiktighet er her nøkkelord for å lykkes med de ulike satsingsområdene, og komiteen ønsker en større forutsigbarhet rundt sentrale satsingsområder i utviklingspolitikken. Komiteen er enig i at langsiktige innsatser bør videreføres på et høyt nivå, på tvers av sittende regjeringer.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for 2018 fremme forslag som gir større forutsigbarhet for langsiktige bistandssatsinger på særskilte sektorer som helse, utdanning, næringsutvikling, landbruk/matsikkerhet, miljø/klima/fornybar energi, inkludert regnskogsatsingen og likestilling.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at konsentrasjon av bistanden, både geografisk og tematisk, vil bidra til å optimalisere resultater.

Komiteen mener likestilling og styrking av kvinners rettigheter skal integreres i all utviklingspolitikk. Innsats for jenters utdanning, kvinners politiske og økonomiske deltakelse, bekjempelse av vold og fremme av seksuell og reprodutiv helse er avgjørende for at jenter og kvinner skal ha frihet, makt og mulighet til å forme sitt eget liv. Å realisere kvinners rettigheter er et mål i seg selv, og en drivkraft for utvikling og demokrati. Komiteen viser til at styrket reprodutiv helse er viktig for å redusere den altfor høye dødelighet for mor og barn, særlig i verdens fattigste land. Hovedresepten for å få ned mødredødeligheten er å bygge ut helsetjenestene. Hvert år dør over 300 000 kvinner av årsaker som kan forebygges i forbindelse med svangerskap og barnefødsel. 99 pst. av slike dødsfall skjer i utviklingsland. Mange fødsler skjer uten helsepersonell til stede. Dødstallene er høyere i utkantdistrikter enn i sentrale strøk, noe som har sammenheng med dårligere tilgang til helsetjenester. Verdens helseorganisasjon (WHO) opplyser at en fjerdedel av dødsfall knyttet til svangerskap og fødsel er forbundet med sykdommer, særlig malaria og AIDS under svangerskapet. Komiteen vil derfor understreke betydningen av forebyggende og kurative helsetjenester for å redusere mødre- og barnedødeligheten.

Komiteen har merket seg den endrede amerikanske politikken når det gjelder seksuell og reprodutiv helse. Komiteen mener dette legger et ekstra ansvar på europeiske donorland. Komiteen har i den forbindelse registrert det nederlandske og svenske initiativet, som ble drøftet på en konferanse i Brussel 2. mars 2017, der også Norge deltok. Det er nødvendig at også Norge følger opp dette i bistands- og utviklingspolitikken.

Komiteen mener det er nødvendig for en bærekraftig utvikling å satse på kvinners reprodutive og seksuelle helse. Komiteen vil vise til at trygge svangerskap og fødsler også er en forutsetning for å minske småbarnsdødelighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener kvinners rett til kontroll over egen kropp, tilgang og rett til prevensjon og rett til trygge aborter er også en viktig del av helsearbeidet i utviklingspolitikken.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti har merket seg at president Trumps forslag til endret politikk når det gjelder seksuell og reprodutiv helse og bistand, kan medføre en betydelig svekkelse av amerikansk bistand, ikke bare til seksualopplysning og familieplanlegging, men også til massive kutt på andre bistandsområder, dersom Kongressen følger opp det framlagte budsjettutkastet. Dette medlem viser til at det fortsatt er usikkerhet om hva som blir det endelige utfall av Kongressens budsjettbehandling, og mener situasjonen legger et ekstra ansvar på europeiske donorland. Dette medlem viser til at verken demokratiske eller republikanske administrasjoner siden det såkalte Helms-tillegget til den amerikanske loven om utenlandsk bistand kom i 1973, har kunnet bruke bistand til å finansiere aborttjenester som familieplanleggingsmetode. Det nye presidentdekretet kan likevel få store negative konsekvenser for bistand både til familieplanlegging, seksualundervisning og annen innsats som er viktig for å styrke seksuell og reprodutiv helse i utviklingsland. Det er særlig uheldig at det legges opp til at FNs organisasjoner innen reprodutiv helse skal få store kutt i sine grunnbevilgninger. I en tid da den amerikanske presidenten vil svekke disse programmene, er det desto viktigere at Norge stiller opp med økt støtte, både til grunnbevilgninger og til organisasjonenes bistandsprogrammer innen seksuell og reprodutiv helse. Dette medlem har positivt merket seg at regjeringen har varslet styrket norsk bistand på området og deltok aktivt på statsrådnivå under den internasjonale konferansen om det

nederlandske og svenske initiativet i Brussel 2. mars 2017.

Komiteen viser til forslag 5 i Dokument 8:25 S (2016–2017) og imøteser en debatt i Stortinget i lys av den kommende utviklingsmeldingen hvor det er varslet at man skal diskutere geografisk og tematisk konsentrasjon. Komiteen viser til at humanitær bistand og bevilgningene til sivilt samfunn er unntatt fra konsentrasjonsprinsippet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti understreker at bevilgningene til freds- og forsoningsarbeid også burde unntas en eventuell ny modell for geografisk konsentrasjon av bistanden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener norsk, offentlig bistand med fordel kan konsentreres geografisk om færre land. I dag er norsk offentlig bistand spredt på for mange land. Prioriteringen av de 12 såkalte «fokusland» har ikke bidratt til noen faktisk konsentrasjon av bistanden. Det er heller ikke klargjort hva uttrykket «fokusland» faktisk skal bety i budsjettssammenheng.

Flertallet mener at det er på tide å presisere retningslinjene og få en reell konsentrasjon om et utvalg prioriterte land. Skal dette skje, må også Norge ha flere partnerland enn 12. Flertallet mener det er fornuftig at Norge opererer med et antall partnerland i samme omfang som våre skandinaviske naboland. Valg av land bør skje på grunnlag av fattighetsproblemer, forutsetninger om at Norge har særskilt kompetanse og at myndighetene i landet ikke motarbeider vern av menneskerettighetene og kamp mot korrupsjon. Flertallet mener også at betegnelsen partnerland gir en bedre tydeliggjøring av at utvikling er et partnerskap og må dreie seg om gjensidige forpliktelser.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at norsk bistandsinnsats i større og større grad er blitt kanalisert gjennom bistandskanaler som går utenom staten og dens forvaltning i de ulike landene. Det er over tid også blitt mindre bruk av bilaterale stat-til-stat-programmer. Multilaterale kanaler, globale fond og andre institusjoner opererer på grunnlag av avtaler med statlige institusjoner, men bidrar ikke alltid til å styrke forvaltningskapasiteten i disse institusjonene. Dersom landene vi samarbeider med over tid skal bli mindre avhengige av bistand, må deres egen forvaltningskapasitet og evne til å levere tjenes-

ter til sin egen befolkning styrkes. En styrking av de statlige institusjonene må prioriteres i sektorsamarbeidet. Langtidsplanene er et viktig virkemiddel for å bidra til slik langsiktig kapasitetsbygging.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, mener det er viktig å ha strenge krav til effektivitet og kontroll med norske bistandsmidler. Som et ledd i dette er det formålstjenlig å gjennomgå eksisterende bistands- og samarbeidsavtaler med sikte på at antall mottakerland reduseres. Tematisk og geografisk konsentrasjon skal bidra til økt effektivitet og større kompetanse i oppfølging og administrasjon som følge av en smalere portefølje.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en sterkere geografisk og volummessig konsentrasjon av bistanden (unntatt nødhjelp og sivilsamfunnsprosjekter) om et avgrenset antall prioriterte partnerland, og hvor kriteriene for, og valg av, partnerlandene forankres i Stortinget.»

Komiteen merker seg forslag 6 i Dokument 8:25 S (2016–2017) og viser til svarbrev fra utenriksministeren datert 20. januar 2017 hvor det fremkommer at en sårbarhetsstrategi er under utarbeidelse, og at denne vil bli omtalt i utviklingsmeldingen. Komiteen mener Norge må arbeide for å finne ordninger som sikrer at de mest sårbare nås på den mest kostnadseffektive måten, samt å sikre at de tilsiktede resultater oppnås.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener at sårbarhetskriteriene utarbeidet av OECD er et viktig redskap for innretning av norsk bistand. Sårbarhet blir av OECD ikke bare sett på som graden av myndigheters legitimitet og ansvarlige institusjoner, men også omfanget av økonomisk utenforskap og grad av vold i samfunnet. Ifølge OECD er det 48 land som kan karakteriseres som sårbare og av disse er 34 i Afrika sør for Sahara. I disse landene er befolkningsveksten særlig høy. Derfor er det viktig at norsk bistand i dag innrettes på en måte som møter disse globale utfordringene på en bedre måte.

Flertallet ser det som en uheldig utvikling at mindre og mindre av bistanden går til de sårbare lan-

dene som trenger det mest. Ifølge OECD er ti av de elleve mest sårbare landene «meget lavt prioritert» av donorer. Overfor disse landene er det nødvendig med langsiktige avtaler som styrker kapasitetene i landet. Her bør Norge gå foran. De aller fleste av de mest sårbare landene er ifølge Verdensbankens «Harmonized List of Fragile Situations» plassert i Afrika. Det er viktig at den norske sårbarhetsstrategien baseres på internasjonale kriterier for sårbarhet. Utgangspunktet må være at de sårbare statene som henger lengst etter i forhold til bærekraftsmålene, bør prioriteres høyest. Flertallet mener en slik prioritering ikke er til hinder for at Norge fortsatt gir støtte til sårbare stater andre steder, men vil understreke at den langsiktige innretning av sårbarhetsdelen i økende grad bør gå til de landene som henger lengst etter i arbeidet for å nå FNs bærekraftsmål.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at regjeringen har varslet at den vil legge frem en sårbarhetsstrategi.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn en sårbarhetsstrategi som prioriterer de landene som henger mest etter med hensyn til FNs bærekraftsmåls fattigdomsindikatorer og som ansees mest utsatt i henhold til OECDs sårbarhetskriterier.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at forslaget gjelder sårbarhetsdelen av norsk bistand, og ikke alminnelig langsiktig bistand og nødhjelp. Sårbare stater har gjerne svake statsapparater, med mangelfull kontroll og styringsevne. Representantforslaget gjengir OECDs sårbarhetsdiagram, som viser utviklingsland som i ulik grad er preget av sårbarhet på fem forskjellige områder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, understreker farene ved å knytte opp bevilgningene utelukkende til de landene som skårer dårligst på ulike utviklingskriterier.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, støtter for øvrig intensjonen om at utviklingshensyn skal veie tyngre enn norske interesser i vurderinger om hvor vi skal bidra med økonomisk bistand.

Komiteen mener det er viktig at sivilsamfunnsorganisasjonene har mulighet til å arbeide med et langsiktig perspektiv og merker seg samtidig at Norad nå har avtaleperioder på maksimum fire år.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener de frivillige organisasjonene er svært avgjørende i kampen om å utrydde fattigdom. Sivilsamfunn har andre muligheter til å nå minoriteter og andre utsatte grupper i fattige land enn det myndighetene har. Dette er særlig viktig i land uten et fungerende demokrati. Det er i stor grad Norad som forvalter støtteordningene til frivillige organisasjoner, mens både Utenriksdepartementet og Norad forvalter prosjektmidler. Disse støtteordningene har vært gjenstand for en rekke endringer de siste årene. Det meldes om økt byråkratisering, sendretthet i saksbehandling, små muligheter til langsiktig planlegging og at de økte kravene til resultatrapportering ikke alltid er tilpasset den virkeligheten organisasjoner og aktører opererer i. Samtidig stilles det krav til reduserte administrative kostnader. Partnere i fokusland og andre partnere som frivillige organisasjoner, sivilsamfunnet og humanitære operatører har alle fremmet et unisont krav om forenkling og større forutsigbarhet.

Disse medlemmer ser at handlingsrommet for mange sivilsamfunn er i ferd med å svekkes, og at det må tas grep for denne viktige gruppen. Disse medlemmer ønsker å utvide rammeavtalene med Norad fra fire til fem år for å sikre forutsigbarhet for norske sivilsamfunnsaktører, samtidig som det skal være mulig å søke nye midler i rammeavtaleperioden og å forenkle kravet til rapporteringer. Disse medlemmer vil slå fast at de frivillige organisasjonene skal være unntatt fra konsentrasjonsprinsippet i norsk bistand i tråd med tidligere praksis.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke bistanden som forvaltes av frivillige organisasjoner ved å utvide perioden for rammeavtalene for frivillige organisasjoner fra fire til fem år, gjøre disse avtalene mer forutsigbare og forenkle rapporteringskrav og -ordninger.»

Komiteen imøteser forslaget om en såkalt kunnskapsbank. Det kan være hensiktsmessig å samle og styrke innsatsen for å formidle faglig rådgivning til fattige land innen utvalgte sektorer der Norge har særlig kompetanse, og komiteen merker seg at

forslaget vil bli behandlet i den kommende utviklingsmeldingen.

Komiteen viser til at det internasjonalt er stadig økende etterspørsel etter fagkompetanse. Flere land uttrykker sterkere interesse for slik bistand enn de mer tradisjonelle bistandsprogrammene. Samarbeidsprogrammer som «Skatt for utvikling», «Olje for utvikling» og «Fisk for utvikling» er eksempler på dette. Slike programmer, der Norge har et særlig fortrinn, kan bidra til å styrke fag- og forvaltningskompetansen i en rekke utviklingsland. Slike faglige bistandsprogrammer hvor Norge har særlig kompetanse, bør etter komiteens syn kunne tilbys i tillegg til konsentrasjonen om tre til fire hovedsektorer for norsk bistand til de enkelte partnerland. Samtidig bør slik støtte bli bedre koordinert.

Komiteen mener det er fornuftig å samle ressursene i en egen ordning under Norad kalt «Kunnskapsbanken».

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for 2018 fremme forslag om å etablere en ny felles plattform i Norad som skal formidle faglig rådgivning til fattige land innen utvalgte sektorer der Norge har særlig kompetanse.»

Komiteen mener Norge skal være med og realisere de globale målsettingene fra verdens humanitære toppmøte i Istanbul i mai 2016. Komiteen ber regjeringen i utviklingsmeldingen omtale innretningen av den humanitære bistanden i lys av endringene i det humanitære landskapet og hvordan Norge følger opp føringene fra Istanbul, herunder det globale målet om å øke støtten til lokale og nasjonale aktører til minst 25 pst. av total humanitær bistand innen 2020 og satse mer på forebygging og nye finansieringsløsninger, inkludert kontantoverføringer.

Komiteen mener det er helt essensielt at Norge følger opp forpliktelsene fra det humanitære toppmøtet, «the Grand Bargain», i Istanbul i mai 2016. Der ble det blant annet vedtatt et mål om at 25 pst. av den globale støtten til humanitær bistand skal kanaliseres gjennom lokale og nasjonale aktører så direkte som mulig, og at vi også skal bidra gjennom globale finansieringsmekanismer som de humanitære landfondene. Langsiktighet i humanitær bistand og flerårige finansieringsløsninger ble fremhevet som viktig for å nå dette målet. Effekten av bistanden kan også styrkes ved at humanitære aktører og utviklingsaktører i større grad koordinerer arbeidet i krisesituasjoner og at utviklingsaktører bidrar. I samsvar med Grand Bargain-dokumentet er det ved kriser som har vart mer enn 5 år, særlig viktig at det sikres større langsiktighet i bistanden. Dette er ett av målene med forsla-

get om en ny selvhjelpsordning. Det må også sikres større fleksibilitet i overføringene til lokale aktører der mottakere har større innflytelse over midlene som overføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener at for å bedre kunne yte slik støtte til viktige aktører, bør en etablere en ny finansieringsmekanisme, «Selvhjelpsordningen», som kan sikre mer stabilitet i overføringen. Mange alvorlige konflikter er langvarige. Likevel gjøres dagens finansiering på en årlig basis. Flertallet mener at vi trenger mer langsiktighet i disse situasjonene og ønsker at en betydelig andel av den humanitære bistanden blir overført til «Selvhjelpsordningen» med sikte på å styrke lokale aktører. Overgangen mellom humanitær nødhjelp og mer langsiktig utviklingsbistand må gjøres mer treffsikker. Dessuten bør planleggingsgrunnlaget styrkes ved at finansieringen ikke bare skjer på en årlig basis slik som i dag. Samtidig er det viktig å satse mer på responskapasitet og motstandskraft blant de lokale aktørene for å forebygge tilbakefall i etterkant av en konflikt.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan Norge vil gjennomføre forpliktelsene fra verdens humanitære toppmøte i Istanbul i mai 2016 (the Grand Bargain), herunder det globale målet om å øke støtten til lokale og nasjonale aktører til minst 25 pst. av total humanitær bistand innen 2020 og satse mer på forebygging og nye finansieringsløsninger, inkludert kontantoverføringer.»

Komiteen påpeker viktigheten av at Norge må arbeide for bedre kapasitetsbygging i sårbare områder. Det er viktig å forebygge nye kriser, ikke bare håndtere de krisene som dominerer agendaen i dag. Komiteen imøteser en helhetlig strategi for sårbare stater. Komiteen mener man må vurdere hvordan og hvor Norge kan og bør spille en rolle.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre konstaterer at det ved de siste års behandling av bistandsbudsjettet er gjort flere endringer både fra regjeringens og Stortingets side når det gjelder nyfortolkning av hjemmelsgrunnlaget for kap. 162, som tidligere hadde betegnelsen «Overgangsbistand (GAP-bevilgningen)» og for 2017 har betegnelsen «Overgangsbistand/sårbar stater».

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet støtter intensjonen om å bedre overgangen mellom humanitær og langsiktig bistand, samt kapasitetsbygging av lokale aktører.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til representantforslaget og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fra og med statsbudsjettet for 2018 vurdere å omgjøre overgangsbistanden (kapittel 162) for å gi mer hjelp til selvhjelp gjennom langsiktige finansieringsløsninger for land i langvarige kriser, kapasitetsbygging av lokale og nasjonale organisasjoner for å styrke deres motstandskraft og responsevne og tiltak for å bedre overgangen mellom humanitær og langsiktig bistand.»

Komiteen merker seg forslagene om forvaltning og budsjettstruktur, og viser til at disse områdene er det opp til den til enhver tid sittende regjering å ta stilling til.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Norad allerede overtar flere oppgaver og forvaltning av midler bl.a. innen helse, utdanning og kvinners rettigheter og likestilling, som overføres til direktoratet i løpet av 2017, jamfør tildelingsbrevet fra Utenriksdepartementet nr. 1-2017.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, ser behov for en reform av bistandsforvaltningen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener Norads rolle som fagdirektorat har over tid blitt mindre rendyrket, noe som har ført til uklarhet om rollefordelingen mellom Utenriksdepartementet og fagdirektoratet Norad. Det er i dag mangel på oversikt i tilskuddsforvaltning, og det er en bekymring at forvaltningen er i ferd med å forvitte. Disse medlemmer mener at relasjonen mellom Utenriksdepartementet og Norad bør klargjøres ved at Norad tar et langt større ansvar for forvaltningen av bistanden enn i dag, mens Utenriksdepartementet rendyrker sin rolle som ansvarlig for utenrikspolitikken og humanitære operasjoner.

I tråd med tidligere praksis er det fagdirektoratet som sammen med Utenriksdepartementet skal forvalte bistandsmidlene, mens øvrige fagdepartement

og institusjoner bidrar med faglig rådgivning. Dagens modell for forvaltning av klima- og skogsatsingen skal opprettholdes, men dette bør være et unntak.

Disse medlemmer mener det for å sikre en god planlegging og kvalitet er viktig at Utenriksdepartementet og Norad kan basere sin langsiktige planlegging av bistandsvirksomheten på et forutsigbart budsjettnivå. Dette kan Stortinget bidra til ved et langsiktig mål for bistandens nivå i prosent av BNI, klarhet om geografisk og tematisk konsentrasjon og langsiktighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener det er på tide med en omstrukturering av statsbudsjettet, slik at både storting, regjering og offentligheten lettere kan se hvilke prioriteringer som gjøres. I dag har budsjettstrukturen betydelige svakheter. Ikke engang for fokuslandene gis det tall som indikerer omfanget av planlagt norsk bistandsvirksomhet. Stortinget får først i ettertid kunnskap om omfanget av norsk bistand til de utvalgte samarbeidslandene.

Flertallet viser til at Stortingets behov for å gjøre informerte budsjettbeslutninger og kunne kontrollere forvaltningens oppfølging av disse, har ført til at utenriks- og forsvarskomiteen også tidligere har tatt opp svakheter ved budsjettstrukturen. Komiteen har etterspurt en budsjettstruktur som både er mer informativ og så entydig at Stortinget gjennom sine budsjettvedtak kan foreta klare prioriteringer. Flertallet ser også behov for en klarere struktur i budsjettet for å kunne ivareta sine oppgaver som bevilgende myndighet og for å ha et entydig grunnlag for å kunne kontrollere forvaltningens oppfølging. Utenriks- og forsvarskomiteens tidligere anmodning har til nå ikke blitt fulgt opp av regjeringen.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for Utenriksdepartementet legge opp til en ny budsjettstruktur med en klarere og mindre overlappende fordeling av bistandsformål på de forskjellige budsjettkapitler og poster, supplert med indikative plantall for de utvalgte partnerlandene og sentrale bistandsmottakere.»

Flertallet viser til forslag nr. 13 i Dokument 8:25 S (2016–2017), hvor det foreslås at Stortinget gjør vedtak om «en politisk bindende målsetting om at bistandsbudsjettet skal være på minst 1 pst. av BNI.» Flertallet mener Norge fortsatt må være et foregangsland når det gjelder internasjonalt ansvar, både gjennom en mer samstemt politikk overfor fat-

tige land og i utviklings- og bistandspolitikken mer særskilt. Som et av verdens aller rikeste land har vi et stort ansvar for å vise solidaritet og bidra til fattigdomsbekjempelse. Dette er en viktig grunn til at stortingsflertallet ved behandlingen av Innst. 7 S (2016–2017), jf. Prop. 1 S (2016–2017), i november 2016 vedtok at norsk bistand skal ligge på 1 pst. av BNI. I lys av at Stortinget i inneværende sesjon allerede har gjort vedtak om forpliktelsen på 1 pst. av BNI, finner flertallet at det ikke er nødvendig å ta opp forslag nr. 13 ved behandlingen av Dokument 8:25 S (2016–2017).

Komiteen vil understreke betydningen av jobbskaping og skatteinntekter for fattigdomsbekjempelse og utvikling. Arbeid og sysselsetting er avgjørende for å bidra til økonomisk bærekraftig utvikling og politisk stabile samfunn.

Komiteen vil vise til Innst. 198 S (2015–2016), jf. Meld. St. 35 (2014–2015) Sammen om jobben. Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet der en enstemmig komité skriver:

«Komiteen mener at det å bidra til levedyktige og fremtidsrettede bedrifter er et viktig bidrag til utvikling i fattige land.

Komiteen vil derfor gi sin støtte til at regjeringen øker norsk støtte til næringsutvikling i utviklingsland og at det legges til rette for et strategisk samarbeid med norsk næringsliv og norske kunnskapsmiljøer med sikte på bedre måloppnåelse. Komiteen vil også gi sin støtte til at regjeringen legger vekt på en strategisk bruk av bistandsmidler for næringsutvikling. Komiteen støtter videre regjeringens intensjon om et strategisk partnerskap med næringslivet, som kan være en viktig partner innenfor bistanden. Samarbeid mellom myndigheter og næringsliv kan bidra til økte lokale økonomiske ringvirkninger og gi gode utviklingseffekter.

Komiteen vil understreke at godt styresett (good governance) er en grunnleggende forutsetning for enhver utvikling, herunder en forutsetning for en sunn og bærekraftig næringsutvikling. Det er derfor nødvendig at bistandspolitikken og norsk utenrikspolitikk tar sikte på å bidra til demokrati, åpenhet og fordelingspolitikk i det enkelte samarbeidsland for norsk utviklingspolitikk. Økonomisk vekst uten god fordelingspolitikk vil ikke føre til fattigdomsbekjempelse og bedre levekår for befolkningen som helhet.

Komiteen vil også støtte at norsk innsats for næringsutvikling skjer på en bærekraftig måte, med vekt på tiltak som kan bidra til forsvarlig ressursutnyttelse og et grønt skifte.

Komiteen viser til FNs nye bærekraftsmål, og understreker at disse må ligge til grunn for våre prioriteringer i nasjonal politikk, så vel som i utenriks- og utviklingspolitikken.

Komiteen mener det er nødvendig at det ligger en politisk-økonomisk analyse til grunn for næringslivsengasjement i bistanden. Dette for å hindre en sementering av eksisterende skjeve maktstrukturer. Komiteen mener at næringslivsaktører som mottar støtte skal legge ILOs åtte kjernekonvensjoner til grunn for sin virksomhet.

Komiteen vil understreke viktigheten av et aktivt trepartssamarbeid i arbeidslivet, der fagbevegelse og arbeidsgiverorganisasjoner utvikler lønns- og arbeidsvilkår gjennom forhandlinger i samarbeid med myndighetene.

Komiteen mener at retten til å organisere seg og føre kollektive forhandlinger er grunnpilarer og har en naturlig plass i diskusjonen om anstendig arbeid, utvikling og fordeling.

Komiteen ser det derfor som svært viktig at Norge i sitt utviklingsarbeid støtter oppbyggingen av arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner.»

Og videre:

«Komiteen viser til at kvinner er viktige aktører i landbruket i de fleste utviklingsland, men at de har svakere økonomiske ressurser og rettigheter enn menn og derfor stiller svakere.

Komiteen vil understreke at satsing på næringsutvikling har potensial til å gi stort utbytte for kvinner.

Komiteen vil understreke at satsing på næringsutvikling som inkluderer kvinner er ikke bare et viktig virkemiddel for å bedre kvinners økonomiske stilling, men ser ut til å ha en positiv effekt på lokal og nasjonal økonomi.

Komiteen viser til at dette er et område der det spesielt bør satses på kvinner, siden kvinner i dag i stor grad mangler tilgang til lønnet arbeid og formelle finansielle tjenester. Komiteen vil vise til at kvinners deltakelse i arbeidslivet, har stagnert på verdensbasis og gått tilbake siden 1990 – dette ifølge tall fra Verdensbanken.»

Komiteen vil understreke viktigheten av at alle land har ambisiøse mål for å bekjempe fattigdom. Mange land bidrar med midler og innsats, og mange har like mål som Norge i utviklingspolitikken. Komiteen vil derfor minne om at koordinering av prioritering og innsats mellom land er viktig, både når det gjelder statlig innsats, og innsats fra ulike sivilsamfunnsaktører. På den måten kan mye internasjonal innsats effektiviseres ytterligere.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en indikativ fordelingsnøkkel som kan sikre en forutsigbar prioritering av langsiktig fattigdomsorientert bistand og fremme forslag om en slik «bistandsnøkkel» i budsjettproposisjonen for 2018 i sammenheng med omlegging av budsjettstrukturen. Utgangspunktet bør være at om lag 70 pst. går til langsiktig bistand (eksklusiv sårbarhetsdelen), om lag 20 pst. går til en sårbarhetsdel basert på OECDs identifikasjon av behov og om lag 10 pst. brukes til akutt humanitær bistand.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding III, V, VII og VIII fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding IV fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Komiteens tilråding I, II, VI, IX og X fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slike

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget et opplegg for en samstemthetsreform, der norsk politikk på relevante politikkområder gjøres mer i tråd med utviklingspolitiske målsettinger.

II

Stortinget ber regjeringen i kommende bistandsbudsjett sikre at andelen som går til de minst utviklede landene, ikke synker og at innsatsen for å bistå landene med de største utviklingsutfordringene, som flere land i Afrika sør for Sahara, økes.

III

Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for 2018 fremme forslag som gir større forutsigbarhet for langsiktige bistandssatsinger på særskilte sektorer som helse, utdanning, næringsutvikling, landbruk/matsikkerhet, miljø/klima/fornybar energi, inkludert regnskogsatsingen og likestilling.

IV

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en sterkere geografisk og volummessig konsentrasjon av bistanden (unntatt nødhjelp og sivilsamfunnsprosjekter) om et avgrenset antall prioriterte partnerland, og hvor kriteriene for, og valg av, partnerlandene forankres i Stortinget.

V

Stortinget ber regjeringen legge til grunn en sårbarhetsstrategi som prioriterer de landene som henger mest etter med hensyn til FNs bærekraftsmåls fattigdomsindikatorer og som ansees mest utsatt i henhold til OECDs sårbarhetskriterier.

VI

Stortinget ber regjeringen styrke bistanden som forvaltes av frivillige organisasjoner ved å utvide perioden for rammeavtalene for frivillige organisasjoner fra fire til fem år, gjøre disse avtalene mer forutsigbare og forenkle rapporteringskrav og -ordninger.

VII

Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for 2018 fremme forslag om å etablere en ny felles plattform i Norad som skal formidle faglig rådgivning til fattige land innen utvalgte sektorer der Norge har særlig kompetanse.

VIII

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan Norge vil gjennomføre forpliktelsene fra verdens humanitære toppmøte i Istanbul i mai 2016 (the Grand Bargain), herunder det globale målet om å øke støtten til lokale og nasjonale aktører til minst 25 pst. av total humanitær bistand innen 2020 og satse mer på forebygging og nye finansieringsløsninger, inkludert kontantoverføringer.

IX

Stortinget ber regjeringen fra og med statsbudsjettet for 2018 vurdere å omgjøre overgangsbistanden (kapittel 162) for å gi mer hjelp til selvhjelp gjennom langsiktige finansieringsløsninger for land i langvarige kriser, kapasitetsbygging av lokale og nasjonale organisasjoner for å styrke deres motstandskraft og responsevne og tiltak for å bedre overgangen mellom humanitær og langsiktig bistand.

X

Stortinget ber regjeringen i budsjettproposisjonen for Utenriksdepartementet legge opp til en ny budsjettstruktur med en klarere og mindre overlappende fordeling av bistandsformål på de forskjellige budsjettkapitler og poster, supplert med indikative plantall for de utvalgte partnerlandene og sentrale bistandsmottakere.

XI

Dokument 8:25 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Ha-

reide, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 29. mars 2017

Anniken Huitfeldt

leder

Sylvi Graham

ordfører

